

In dit nummer:

1. Editoriaal
2. Call for papers
3. Werkgroep onderwijs
4. Theorist in Residence
5. Orpheus Instituut
6. Mannes Institute
7. Seminar Rudolf Rasch
8. Studentencongres
9. EuroMAC 2007
10. Colofon

1. "Dat doe ik al jaren!"

Doceren is een schitterend vak, maar houdt – niet in het minst voor de docent zelf – grote risico's in. Al te makkelijk immers blijven docenten hun hele carrière lang zweren bij methodes en inzichten die ze verwierven op een ogenblik waarop ze ooit vol enthousiasme aan hun onderwijstaak begonnen waren. Jaar na jaar worden dezelfde lessen opgedist en dezelfde voorbeelden en/of oefeningen uit de kast gehaald. De lessenlast, de algemene werkdruk en de talloze bijkomende (administratieve) taken en verantwoordelijkheden zorgen ervoor dat veel lesgevers zich van deze stagnatie wel bewust zijn, maar nauwelijks nog de energie kunnen opbrengen om zich voortdurend te herbronnen, zichzelf en hun methodes in vraag te stellen en in discussie te treden met de eigentijdse ontwikkelingen in hun vakgebied. Daardoor ontstaat al te vaak een cultuur van passiviteit, die indruist tegen wat de ambities van iedere vorm van onderwijs zouden moeten zijn: vernieuwing, creativiteit en zelfkritiek.

In deze situatie is voor een organisatie als de Vereniging voor Muziektheorie een cruciale rol weggelegd. Ten eerste kan zij het onderzoek naar vernieuwende onderwijsmethodieken stimuleren door creatieve docenten een forum te bieden. Onderwijsvernieuwers zien hun inspanningen echter vaak gecounterd door de zelfgenoegzame bewering van vastgeroeste docenten dat ze "reeds jaren doen" wat in de vernieuwingsimpulsen wordt aangeprezen. Vanzelfsprekend behoeft het warm water niet ieder decennium heruitgevonden te worden, maar een minimum aan introspectie is vaak een heilzamere attitude dan diegene die gericht is op een zo onverstoord mogelijk zelfbehoud. In een periode waarin onderwijsstructuren langs alle mogelijke kanalen hernieuwd worden, is het onontbeerlijk om ook de gehanteerde onderwijsmethodes in vraag te stellen. Het doel daarbij kan zeker niet zijn om traditionele onderwijsvormen uit te roeien en – nog veel minder – om pseudo-vernieuwende methodes op te leggen, maar wel om bij iedere docent minstens het bewustzijn aan te wakkeren van de individuele verantwoordelijkheden en mogelijkheden die in het onderwijzen geïmpliceerd zijn. In de komende maanden zal de VvM dan ook verschillende initiatieven ondernemen om de doceerproblematiek aan te kaarten en om iedere individuele docent in zijn onderwijstaak te inspireren.

Ten tweede moet de VvM natuurlijk ook voor een voortdurende kennis-imput zorgen. Alle discussies over onderwijsmethodes blijven dode letter indien de onderwijshouden niet voortdurend geactualiseerd worden. Precies omdat veel docenten *de facto* nog maar nauwelijks tijd hebben om zich terdege in hun vakgebied te blijven verdiepen, is het de verantwoordelijkheid van de vereniging om de toegang tot nieuwe kenniselementen te vereenvoudigen en te garanderen. De vele evenementen die op stapel staan dienen vrijwel allemaal dit doel, in verschillende gradaties van complexiteit en intensiteit. De **seminaries** zijn bij uitstek de plaats waarin de leden van de vereniging zelf hun 'recent' verworven kennis aan elkaar kunnen overdragen. Ieder lid is een potentiële spreker, en iedere

kandidaat zal met open armen ontvangen worden. Het **congres** is in de eerste plaats een internationaal ontmoetingsmoment, dat ons bewust maakt van de ontwikkelingen in het buitenland, van de muziektheoretische tendenzen op wetenschappelijk en zeker ook op onderwijskundig niveau. Bovendien biedt het congres aan alle leden ook de gelegenheid om een thuismatch te spelen op internationaal niveau. Daarom wordt ook daar iedere 'binnenlandse' kandidatuur op handgeklap onthaald. Nieuw is tenslotte de **Muziektheoreticus in Residentie**. Bij deze gelegenheid zal de vereniging haar oor twee maal drie dagen te luister leggen bij een absolute coryfee uit ons vakgebied. Indien we als vereniging zelf onze status willen hooghouden, is het immers onontbeerlijk om voortdurend de confrontatie aan te gaan met het allerhoogste professionele niveau dat in onze discipline voorhanden is. De kans is trouwens groot dat dergelijke ontmoetingen onze eigen onderwijsmethodes inspireren, en dat op die manier ook onze studenten er dubbel wel zullen bij varen. De enige voorwaarde is natuurlijk: deelname, en bijgevolg ook de voortdurende bereidheid om te overwegen of datgene "wat men (inderdaad!) al jaren doet" niet dringend aan herziening toe is.

Pieter Bergé

**2. Congres VvM 2008:
Call for papers**

CALL FOR PAPERS

**10de Congres van de Vereniging voor Muziektheorie
Maastricht, 21-23 februari 2008**

Het Tiende Internationale Congres van de Vereniging voor Muziektheorie vindt plaats van vrijdag 22 en zaterdag 23 februari 2008 in het Conservatorium Maastricht (Hogeschool Zuyd), met een voorprogramma op donderdagavond 21 februari. Het thema van het congres is MUZIEKTHEORIE EN UITVOERING. Alle bijdragen in verband met muziektheorie en uitvoering(spraktijk) zijn welkom, maar bijzondere aandacht gaat uit naar de volgende topics:

1. Muziekanalyse en uitvoeringspraktijk
2. Theorie van de interpretatie
3. Theorie van de uitvoering
4. Implementatie van theorie en analyse in het hoger muziekonderwijs
5. Uitvoeringsanalyse

Voorstellen voor individuele papers (20 minuten) kunnen worden ingediend, maar ook voorstellen voor langere presentaties/demonstraties waarbij uitvoerende musici betrokken zijn. De deelnemers wordt verzocht rekening te houden met het feit dat papers in eerste instantie gehoord zullen worden, niet gelezen. Publicatie achteraf van uitgewerkte versies van de presentaties zal evenwel worden overwogen. De congres talen zijn Nederlands, Engels en Duits.

Abstracts van niet meer dan 400 woorden dienen uiterlijk op 8 december 2007 per e-mail te worden verstuurd aan zowel Pieter.Berge@arts.kuleuven.be als Steven.VandeMoortele@arts.kuleuven.be. De applicanten worden van de beslissing van het leescomité op de hoogte gesteld ten laatste op 28 december 2007. Vermeld bij uw documenten s.v.p. e-mailadres, postadres, telefoonnummer en (indien van toepassing) de naam van uw instituut.

Het programma van het congres zal begin januari 2008 worden bekendgemaakt.

In de vergadering van de werkgroep onderwijs van mei jongstleden, is het voornemen ontstaan, naar voorbeeld van de reeds bestaande theorie seminars, onderwijs seminars te organiseren gericht op de dagelijkse onderwijspraktijk van de theoretische vakken, in samenhang met actuele ontwikkelingen op onderwijskundig- en muziektheoretisch gebied.

Tijdens het overleg werd uitgebreid stilgestaan bij de positie van "het vak". Met name de uitdaging die er ligt om de toegevoegde waarde van de muziektheorie in de opleiding van de aankomende musicus helder te communiceren. We stelden vast dat de "traditionele" (19^e eeuwse) ordening in disciplines ons dat vaak niet gemakkelijk maakt.

De werkgroep, bestaande uit Wiebe Buis, Jan Ezendam, Ruurd Salverda en Jan de Vlaaming, wil, eerst voor een periode van twee jaar, vier seminars organiseren op verschillende conservatoria in Nederland en Vlaanderen. Samen met docenten en studenten zullen concrete voorbeelden van onderwijspractices binnen het theorieonderwijs gedemonstreerd en besproken worden. De seminars zijn er niet op gericht, op voorhand naar consensus te streven over de onderwijspraktijk. Wij willen de seminars vormgeven vanuit:

- Een open houding voor wat er gebeurt in de beroepspraktijk en de rest van de wereld
- Een open houding ten aanzien van de cultuur van jongeren:
 - Manieren van leren
 - Manieren van communiceren
 - Gebruik van nieuwe media
- Een gezond zelfbewustzijn; we volgen niet kritiekloos de ontwikkelingen in de buitenwereld, maar we geloven ook dat ons vakgebied de buitenwereld wat heeft te bieden en mede door de door ons opgeleide studenten vormgegeven gaat worden.

Voor de opzet van de seminars is een structuur gekozen waarbij de onderwerpen vanuit een aantal invalshoeken worden belicht en ook rekening gehouden wordt met actuele onderwijskundige opvattingen:

- Persoonlijke vaardigheden
- Kenmerkende beroepssituaties
- Conceptuele ontwikkeling
- Onderwijsconcepten

Binnen deze structuur (matrices) zullen relaties tussen de vier invalshoeken onderling en met de "traditionele" theoretische disciplines worden verkend.

Op het jaarlijkse congres van de VvM in februari 2008, zal de werkgroep onderwijs een startpresentatie geven van haar eerste reeks seminars en hoopt daarbij op veel respons met inhoudelijke ideeën en wensen. Het eerste seminar zal plaatsvinden in het ArtEZ Conservatorium, voorjaar 2008. Voor de volgende seminars gaat de werkgroep op zoek naar conservatoria die als gastinstituut willen optreden. Het zou geweldig zijn wanneer collega's hun vakgroep en instituut mobiliseren en zich spontaan aanbieden als gastlocatie.

Seminar 1:

- Analyse, modellen en schrijfp opdrachten: een integrale benadering van de schrijfvakken (harmonie, contrapunt en compositie in samenhang met analyse en vormleer).
In dit seminar gaan studenten en docenten met opdrachten aan de slag en zal gelegenheid zijn tot discussie.

- Jan Ezendam (Conservatorium Maastricht)
- Voorjaar 2008.
- ArtEZ Conservatorium (Lokatie Enschede).

Namens de werkgroep onderwijs

Ruurd Salverda

Contact: r.salverda@pl.hanze.nl

4. Music Theorist in Residence

“Music Theorist in Residence”

Op initiatief van de Vereniging voor Muziektheorie wordt in het academiejaar 2007-2008 een muziektheoreticus van internationale allure een residentie aangeboden voor twee lesperiodes.

Het Conservatorium en de Universiteit van Amsterdam enerzijds en het Orpheus Instituut anderzijds zijn partners in dit initiatief, en ontvangen respectievelijk in november 2007 en april 2008 prof. Robert Gjerdingen (Northwestern University, Evanston, USA). Het onderzoek van deze Amerikaanse muziektheoreticus spitst zich momenteel toe op het componeerproces in het algemeen en op de opleidingscurricula van componisten in het achttiende-eeuwse Napels in het bijzonder. De resultaten van dit onderzoek zijn baanbrekend en van bijzondere waarde voor zowel theoretici als uitvoerders die zich in deze fascinerende tijdsperiode wensen te verdiepen.

Van 28 november tot en met 30 november zal Robert Gjerdingen te gast zijn aan het Conservatorium en de Universiteit van Amsterdam. Hier zal hij colleges geven en workshops leiden over de partimento-traditie. Het gaat hierbij om het uitwerken van becijferde en onbecijferde bassen tot solostukken voor een klavierinstrument, een praktijk die in de 18de eeuw een belangrijke rol speelde in de opleiding tot hofmusicus aan de Italiaanse conservatoria.

Kennis van de partimento-traditie biedt een sleutel tot begrip van de muzikale taal van de 18de eeuw. Omdat een beheersing van de Italiaanse stijl tot de voorwaarden voor een succesvolle carrière als componist behoorde, waren ook niet-Italiaanse componisten, zoals Bach, Handel, Haydn en Mozart, met deze vorm van muzikale instructie vertrouwd. Robert Gjerdingen heeft een groot aantal verzamelingen van partimenti geredigeerd en gepubliceerd, met een vertaling van de begeleidende teksten, onder meer die van Francesco Durante (1684-1755), Fedele Fenaroli (1730-1818), en Giovanni Furno (1748-1834).

Wie de colleges en seminars wil bijwonen, kan zich via de website van de Vereniging voor Muziektheorie op te geven:

www.vvm.ahk.nl

Het inschrijvingsgeld bedraagt 40€. Voor leden van de Vereniging voor Muziektheorie, alsmede voor docenten en studenten van de gastinstituten (het Conservatorium van Amsterdam, de Universiteit van Amsterdam, of het Orpheus Instituut) is de toegang echter vrij. Geïnteresseerden kunnen ook deelnemen via een nieuw VvM-lidmaatschap (37€ / studenten 19€).

De lezing op donderdagavond is voor iedereen vrij toegankelijk.

Van 28 tot 30 april 2008 zal Robert Gjerdingen optreden in het Orpheus Instituut te Gent. Hier zal hij dieper ingaan op algemene en meer specifieke elementen uit de muzikale schematheorie. In het bijzonder gaat het daarbij om de vraag welke rol de herinnering van muzikale frases en 'gestures' speelt in het proces van compositie en improvisa-

tie. De concepten van de schematheorie zullen worden geïllustreerd met voorbeelden uit de achttiende-eeuwse galante stijl. De theorie biedt een verklaring voor de snelheid en het elegante vakmanschap waarmee zulke complexe en met zorg uitgewerkte muziek werd gecomponeerd.

Voor de lezingen in Gent kunt u zich eveneens via de website van de Vereniging voor Muziektheorie inschrijven.

Programma Robert Gjerdingen, Amsterdam

Woensdag 28 november 2007

**CONSERVATORIUM VAN AMSTERDAM
Van Baerlestraat 27, Amsterdam
Zaal 324 'Sweelinckzaal'**

10.00-10.45

College: A Review of the Regola dell'Ottava, Other Regole, and Cadenze

11.00-12.30

Workshop: Two-Part Writing in the Galant Style from a Partimento

14.00-14.30

College: The Movimenti and Other Schemata

14.45-16.15

Workshop: Three-Part Writing in the Galant Style from a Partimento

Donderdag 29 november 2007

**CONSERVATORIUM VAN AMSTERDAM
Van Baerlestraat 27, Amsterdam
Zaal 324 'Sweelinckzaal'**

14.00-14.30

College: Neapolitan Solfeggi as Models for Partimento Realizations

14.45-16.15

Workshop: An Ars combinatoria of Partimenti and Solfeggi

**UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM
Turfdraagsterpad 17, Amsterdam
CREA Theaterzaal**

20.00

Openbare lezing: "Orphans Learn the Beautiful Game of Classical Music in 18th-Century Naples"

Vrijdag 30 november 2007

**CONSERVATORIUM VAN AMSTERDAM
Van Baerlestraat 27, Amsterdam
Zaal 324 'Sweelinckzaal'**

10.15-10.45

College: Partimenti Intended to Teach Counterpoint

11.00-12.30

Workshop: Finding Points of Imitation in Partimenti

14.00-14.30

College: The Realizations of Fenaroli's Fugal Partimenti by Vietri and Guarnaccia

14.45-16.15

Workshop: Creating a Fugue from a Partimento

As Mark Delaere, professor at the University of Leuven, remarked in the opening lecture at the International Orpheus Academy for Music and Theory 2007: "Tempo, Meter, Rhythm. Time in music after 1950," studies of music have been, on the whole, pitch centered. Time, as a foremost element of music, is underrepresented. Why? Maybe this is not particularly surprising. If one were to approach "the wo/man" on the street and ask them to mention the aspects that first come to mind of their favorite songs or pieces, the pitches, collaborating into a harmony, would most likely emerge first, or so they might be inclined to think. Somehow, in our human continuum of Western musical study and experience, the timings and rhythms of music have been taken for granted while melody and pitch content has reigned king. Nevertheless, pitches and even well-formulated tonal and atonal harmonies would be lost roaming the boulevards of an unfamiliar metropolis without the road maps of rhythm and meter. Time, whether acknowledged sufficiently or unfairly, is the backbone of musical experience, the primordial and loving "other half" of pitch structure, as Aristophanes might have stated it, and, thus, a profound subject of musical study, flourishing in many forms, including the formal, technical, mathematical, aesthetic, cognitive, and philosophical.

The 2007 Orpheus Academy set out to do just that and achieved its goal with enthusiasm and unbridled intellectual vigor. Musicology and music theory professors, students, composers, and performers from both Europe and the United States came together in this intimate setting in Ghent, Belgium to open up the discussion and express their points of view from myriad standpoints. Lectures by panel members, question-answer sessions, and panel discussions structured the four-day seminar and allowed for the American professors to relish in their love of debate, the European professors in their passion for detail, and the participants in their eagerness to learn.

Talking, certainly, was central to the exchange of information at the Institute, but as Bruce Brubaker, New York based pianist and Juilliard professor, put it, "Music is the sound of time passing," and so it was in Ghent. The seminar left no contemporary classical musical genre unturned in its exploration of the timing rituals of music since 1950. Our ears experienced a range of composers from the Serialist to the Minimalist, from the Systematic to the Aleatoric, from the Modern to the Postmodern, and from the "natural" to the "electronic." The guidance of each lecturers' expertise unfolded key concepts in the temporal ideas of all these areas.

John Cage's early piano music, as Brubaker told us, suits spatial notation with time, as in the piece *Dream* or in his own moving performance of *4'33"*, which invites the listener into a direct relationship with time in its most basic minute/second calculated form. Renowned for his interpretation of contemporary works, concert pianist Ian Pace also lectured on and performed Cage's *Music of Changes*, emphasizing the elements of systemization and randomization in Cage's duration and time manipulations.

Elliot Carter's works were well-represented especially regarding his use of layers of absolute tempi, tempi as the backbone of structural importance, and large-scale poly-rhythms as Delaere discussed with the example *Esprit Rude/Esprit Doux*. Pace also approached Carter's music in one of his lectures emphasizing a discussion of the growing intensity of detail in temporal notation in 20th century scores.

Scores and their highly advanced rhythmic instructions express the change of relationship between performer and composer, Pace explained. No longer are composers telling the performer what to do so much as what not to do. The extreme detail of notation implores the performer to interpret the score since extreme precision is sometimes not a human option. Thus, Pace expertly demonstrated these issues in his rendition of intricate works, such as Brian Ferneyhough's *Opus Contra Naturam*, Ligeti's *Etude 8: Fem*, and Stockhausen's *Klavierstück X*.

Stockhausen was one of the central figures in the lecture by Pascal Decroupet (University of Nice) which explored the rhythmic and temporal consequences of Serialist and electronic music. In *Kontakte* and, for example, *Synchronism*, timing becomes an issue of synchronization between human and electronic elements. New problems arise in music regarding action and reaction, and as fellow lecturer and cellist Arne Deforce pointed

out, the new timing techniques demand that the human performer begin to relate to the tape as a fellow chamber player.

Pushing the limits of rhythmic and metric possibility are a force in all these composers' works. But the question sometimes arises as to what is actually perceptible to the listener of such works. Justin London, who teaches at Carleton College, raised just such issues from a cognitive and aesthetic standpoint. He demonstrated to us some of the very basic rhythmic understandings possible in the human mind, and he also raised the question as to what aesthetic value, then, such intricate elements in postmodern music hold if most listeners could not even perceive their occurrence.

Both the expertise of each lecturer and the complexity of all the musical works certainly pushed the limits of understanding for all participants in the seminar. The temporal aspects of music composed since 1950 force us to face the issue of time in music in a way never tackled before. When music is composed first rhythmically and then with the pitch sequences as a following element, for example, time becomes highlighted as a key element in music. Not only, then, must we examine the creative definitions of time that these compositions explore but also the new ways that they make us look back at works from previous periods. A computer-generated piece by Leif Inge called 9 Beet Stretch stretches Beethoven's Ninth Symphony out to 24 hours. With the temporal aspect of the symphony distorted to such a level, what do we still recognize or what changes all together? We face the element of time head-on.

The Orpheus Institute's annual academies are so well-organized, well-facultied, and well-attended that one wishes the four days could also be stretched to include a bit more than the standard 24 hours. It does not seem enough, even with the evening gatherings at restaurants and bars where professors and students alike continue the exuberant and passionate discussions of music, life, ideas, and the ways in which all these elements make our time on earth just that much more worth treasuring.

Daniele Sahr en Uri Gonzales studeren aan de Universiteit van Amsterdam. Dit jaar zullen zij de Onderzoeksmaster Theorie der Muziek afsluiten.

6. Mannes Institute

MANNES INSTITUTE NEW YORK 2007: SCHOENBERG AND HIS MUSICAL LEGACY

Het Mannes Institute for Advanced Studies in Music Theory stelt zichzelf voor als een internationale musicologische en muziektheoretische "denktank" van het hoogste niveau. Jaarlijks worden op basis van de ingediende applicaties vijftien deelnemers geselecteerd. In veel gevallen gaat het daarbij om gevestigde namen, maar zeker dit jaar ook om een aantal beloftevolle jongeren. De deelnemers worden ingedeeld in kleinere groepen van vijftien en volgen gedurende vier dagen onder leiding van autoriteiten in hun vakgebied twee workshops rond een thema dat voor elk van de deelnemers minstens in zekere mate een specialisme vormt. Een bijkomende vereiste voor deelname is de bereidheid de workshops gedurende de maanden voorafgaand aan het Institute grondig individueel voor te bereiden.

Het thema van het Institute dit jaar was "Arnold Schoenberg and his Musical Legacy." De zes workshops die werden aangeboden hadden als onderwerp *The Relationship to the Text* (o.l.v. Walter Frisch), *Schoenberg and the Past* (o.l.v. Ethan Haimo), *Schoenberg's Twelve-Tone Thinking* (o.l.v. Andrew Mead), *Hearing Schoenberg's Serial Works* (o.l.v. Brian Alegant), *Conflict, Flux and Imperfection* (o.l.v. Michael Cherlin), en *Schoenberg as Theorist* (o.l.v. Severine Neff). Deze workshops werden aangevuld met een plenaire sessie, waar Therese Muxeneder van het Arnold Schönberg Center in Wenen de werking van haar instituut – met name de geplande doorgedreven digitalisering en online beschikbaarheid van het volledige archief – kwam voorstellen en Allen Forte (Yale University) een voordracht gaf met de titel *Schoenberg as Webern*.

In onderhavig verslag wordt kort ingezoomd op drie van de zes aangeboden workshops. In de eerste sessie van *The Relationship to the Text*, onder leiding van Walter Frisch (Columbia University), werd uitgegaan van een gezamenlijke lezing van Schönbergs sleuteltekst *Das Verhältnis zum Text*, waarna veel aandacht werd besteed aan het ensemblelied *Herzgewächse* op een gedicht van Maurice Maeterlinck. Uitgangspunt daarbij was een vooraf gelezen hoofdstuk over dit lied uit het onuitgegeven proefschrift van Gordon Root. Centraal daarbij stond de notie van "entanglement," met name de vraag in hoeverre de in het gedicht van Maeterlinck uitgedrukte idee van het "verstrikt zijn" in de motivische structuur van het begin van het lied, en vooral van de instrumentale begeleiding van invloed is; de tonen van een aantal cruciale diastematische motieven blijken voortdurend onder de verschillende instrumenten te worden herverdeeld. Ook de rol die de ongewone instrumentale bezetting van het lied (celesta, harmonium en harp) daar mogelijk bij speelt werd bediscussieerd. Een ander gespreksonderwerp was de verhouding tussen tekstexpressie en tekstverstaanbaarheid. Deze laatste is in *Herzgewächse* door de declamatorische zangstijl zeer groot tot en met m. 15, maar neemt sterk af vanaf m. 16. Een interessante hypothese daarbij is dat net de drastisch gereduceerde tekstverstaanbaarheid vanaf m. 16 als een vorm van tekstexpressie is – in dit geval van de in het gedicht beschreven extase.

De tweede sessie van deze workshop was volledig gewijd aan Schönbergs *Pierrot lunaire* op. 21. De problematiek van het *Sprechgesang* werd uitgebreid behandeld, onder meer door een interessante vergelijking met een ander voorbeeld van een gelijkaardige techniek, het *Hexenlied* van Max von Schillings, en door een gesprek met zangeres Lucy Shelton, die ook verschillende interpretatorische mogelijkheden demonstreerde. In de tweede helft van de sessie stelde Stephan Weytjens zijn analyse van *Colombine* uit *Pierrot lunaire* voor en werd die analyse vervolgens gezamenlijk bediscussieerd.

Het eerste deel van de derde sessie was gewijd aan de liederencyclus *Das Buch der hängenden Gärten* op. 15. Aan de hand van een kritische lezing van het artikel "Toward the Analysis of a Schoenberg Song (Op. 15 no. XI)" van David Lewin (in Lewin, *Studies in Music with Text*, New York: OUP, 2006, pp. 283-320) werd nagegaan hoe en in welke mate verschillende niveaus van herinnering, zoals zij een rol spelen in het gedicht *Als wir hinter dem beblühten Tore* van Stefan George, in de structurele organisatie van Schönbergs gelijknamige lied worden gereflecteerd. Harald Krebs presenteerde vervolgens een kritische beschouwing op zijn eigen vergelijkende studie van Schönbergs drie versies van *Sprich nicht immer von dem Laub*, het veertiende lied uit *Das Buch der hängenden Gärten* ("Three versions of Schoenberg's op. 15, no. 14: Obvious differences and hidden similarities," in *Journal of the Arnold Schoenberg Institute*, 8, 1984, pp. 131-140). In het tweede deel van de derde sessie werd ingegaan op de cantate *A Survivor from Warsaw*. Daarbij ging het in de eerste plaats om de verhouding tussen de formele opbouw van de vertelling en die van de muziek. Een close reading van de tekst onthult dat deze in twee delen is opgebouwd, in die zin dat de vertelling in feite twee keer wordt gedaan: een eerste keer zeer fragmentarisch, een tweede keer (vanaf "The day began as usual") meer in detail. Deze tweeledigheid wordt gereflecteerd in de muzikale opbouw van de cantate. Het markante trompetsignaal waarmee het werk begint keert duidelijk terug in m. 25, net op de plaats waar de spreker het verhaal voor de tweede keer begint te vertellen. En het eerste deel van de compositie eindigt met dezelfde melodie waarop het mannenkoor op het einde van het werk het Shema Yisroel zingt. In de marge hiervan werd de vraag gesteld naar de buitenmuzikale betekenis van het trompetmotief, en vooral naar de implicaties van het feit dat het op het einde erg prominent in verbreding terugkeert.

De workshop omtrent *Schoenberg as Theorist* onder leiding van Severine Neff (University of North Carolina at Chapel Hill) was een stuk minder intensief. Slechts enkele van de op voorhand aangekondigde onderwerpen werden ook effectief behandeld. Bij het begin van de workshop werd onder de deelnemers gespeeld naar mogelijke manieren van omgang met Schönbergs theoretische geschriften. Schönbergs theorieën kunnen worden behandeld als een zelfstandig studieobject, maar ook als een instrument, hetzij voor de studie van Schönbergs eigen muziek, hetzij voor de studie van muziek van andere componisten. Indien Schönbergs theorieën worden geïnstrumentaliseerd, dan kan dat zowel op een orthodoxe als op een meer flexibele manier gebeuren. Opval-

lend was hoe veel van de deelnemers, en vooral de Amerikaanse collega's, geneigd zijn Schönbergs theoretische modellen kritiekloos over te nemen. Vervolgens werd ingegaan op het eerste deel van Schönbergs Tweede Strijkkwartet op. 10. De bedoeling daarbij was een aantal van Schönbergs theoretische concepten op dit werk toe te passen. Enigszins verrassend was dat de aandacht daarbij haast exclusief uitging naar het harmonisch fenomeen van het verzelfstandigde gebruik van de verlaagde eerste graad in dit deel, een fenomeen dat inderdaad hoogst uitzonderlijk is, maar dat in Schönbergs geschriften enkel wordt vermeld in een korte passage in de *Harmonielehre*.

In de tweede sessie werd Schönbergs principe van de juxtapositie toegepast op het scherzo uit de Vierde Symfonie van Johannes Brahms, en werd de vormgeving van dit scherzo vergeleken met de formele opbouw van het scherzo uit Schönbergs eigen Tweede Strijkkwartet op. 10. Zowel de toepassing van dit principe op Brahms én de vergelijking met het scherzo uit Schönbergs kwartet bleken zeer pertinent en vormden in zekere zin het hoogtepunt van deze workshop.

In het eerste deel van de laatste sessie werd de fuga uit de ouverture uit de Suite voor strijkorkest – het eerste werk uit Schönbergs Amerikaanse periode – bediscussieerd. Opvallend gedurende de hele discussie was het onderscheid in waardering voor dit werk van Europeanen enerzijds en Amerikanen anderzijds. Een centrale vraag in het licht van de finaliteit van deze compositie als een werk voor schoolorkest was of deze fuga complex en daarmee hermetisch of juist eenvoudig en daarmee toegankelijk was. Nuttig bleek daarbij de vergelijking met de fugatische passage uit Schönbergs Eerste Strijkkwartet op. 7. De verhouding tussen complexiteit en overzichtelijkheid zoals die in op. 7 voorkomt is in de fuga uit de Suite voor strijkorkest immers omgekeerd. Waar de fugatische passage uit op. 7 aan de oppervlakte erg complex overkomt – vooral door het quasi atonale klankbeeld – blijkt ze structureel erg overzichtelijk te zijn; de fuga uit de suite daarentegen is aan de oppervlakte eerder eenvoudig – met name door de sterke ritmische eenheid – maar structureel dan weer verrassend onregelmatig.

De workshop werd afgesloten met een bespreking van Schönbergs onvoltooide koorzetting van het Amerikaanse volkslied *My horses ain't hungry*. De poging hier door Schönberg zelf ontwikkelde theoretische concepten op toe te passen was echter niet bijzonder succesvol.

De workshop onder leiding van Ethan Haimo (University of Notre Dame) tenslotte focuste helemaal op de relatie van Schönberg tot het verleden (*Schoenberg and the Past*). Als theoretisch uitgangspunt fungeerden een artikel van Martha M. Hyde ("Neo-classic and Anachronistic Impulses in Twentieth-Century Music", in: *Music Theory Spectrum*, 18/2, 1996, pp.200-235), en het eerste hoofdstuk uit Joseph Strauss' bekende boek "Remaking the Past" ("Toward a Theory of Musical Influence", Harvard, 1990). Ook het werk van de Amerikaanse literatuurtheoreticus Harold Bloom, met name zijn essay "The Anxiety of Influence. A Theory of Poetry" uit 1997 – een werk dat in de Verenigde Staten echt een referentiewerk blijkt te zijn – nam in het theoretisch framework van de discussie een belangrijke plaats in. Bedoeling van de eerste sessie was, om op basis van deze inspirerende bronnen, zelf nog verder op zoek te gaan naar mogelijke attitudes van componisten ten aanzien van het verleden. Brainstormend werd een lijstje uitgewerkt waarin meer dan twintig verschillende attitudes werden beschreven.

Vanuit deze basis werden vervolgens verschillende werken van Schönberg geanalyseerd. Achtereenvolgens kwamen daarbij aan bod: *Pelleas und Melisande*, *Erwartung*, *Suite für Klavier op.25*, *Orchestervariationen op.31*, en het *Vierde Strijkkwartet op.37*. Enigszins problematisch daarbij was dat veelal werd ingezoomd op details, veeleer dan op de meer veralgemeenbare verhouding van de respectievelijke werken ten aanzien van het verleden. Daardoor kon soms de indruk worden gewekt dat de werken enigszins achter de kar van een vooropgestelde hypothese werden gespannen. Des te meer bestond het risico voor een zekere eenzijdigheid doordat nagenoeg enkel muziektheoretische overwegingen in de discussie werden betrokken.

Hoe dan ook werkte de workshop toe naar de these die door Haimo ook in zijn recente studie *Schoenberg's Transformation of Musical Language* wordt verdedigd, met name de opvatting dat de verschillende fases in Schoenbergs compositorische ontwikkeling niet zozeer dienen gedemarqueerd te worden op basis van de gehanteerde compositorische technieken, als wel op basis van de specifieke wijze waarop Schönberg zich als

componist in zijn composities heeft verhouden ten aanzien van de muziekgeschiedenis. Een synthese van deze hypothese is terugvinden in het laatste hoofdstuk van vorennoemde studie, meer bepaald van pp.346-356.

Steven Vande Moortele en Pieter Bergé

**7. Seminarie
Rudolf Rasch**

Seminarie Rudolf RASCH – KULeuven, 15 mei 2007

“HOE BEGINNEN MOZARTS DOORWERKINGEN ?”

Voor het vijfde seminarie van de Vereniging voor Muziektheorie, bestudeerde Rudolf Rasch (Universiteit Utrecht) het begin van de doorwerking van zo'n 130 hoofdvormen uit het oeuvre van W.A. Mozart sedert 1772. Op basis van enerzijds de thematische en anderzijds de tonale verwantschap met de expositie stelde hij een classificatie op in twee tabellen.

Betreffende de muzikale thematiek concludeert hij dat het aanbrenge van nieuw materiaal nagenoeg even vaak voorkomt als het teruggrijpen naar het hoofdthema. Volgens de arbitraire indeling die Rasch maakt in vier blokken van vijf jaar is die procedure zelfs populairder vóór 1782. Dit is enigszins in tegenspraak met de aangenomen band tussen vroege sonatevormen en de achttiende-eeuwse binaire vorm die een herneming van het begin suggereert.

Op tonaal vlak stuit de analyse op een preliminair probleem: het bepalen van het begin van de doorwerking. Zoals de expositie in haar eigen herhaling kan overgaan door middel van enkele tussenliggende akkoorden, zo kan ook de doorwerking pas intreden na een dergelijke 'verbinding' (Rasch verkiest deze term boven Caplins 'retransition'). Uit de gegevens blijkt dat zo'n verbinding slechts voorkomt wanneer de doorwerking (in majeure-delen) aanvangt op een andere graad dan de voor de hand liggende vijfde.

De gegevens die Rasch verzamelde, vormen een uitgangspunt voor verder onderzoek waarbij de aanhef van de doorwerking binnen de ruimere formele context van de bestudeerde composities wordt gesitueerd. Verdere typologieën van onderdelen uit doorwerking en expositie kunnen daarbij, in combinatie met diepgaande analyses, wellicht relaties tussen compositorische technieken, tonale trajecten en eventueel ook de chronologie van Mozarts werken aantonen.

Simon Van Damme

8. Studentencongres

NATIONAAL CONGRES JONGE MUZIEKWETENSCHAP
(voormalig Nationaal Studentencongres Muziekwetenschap)
Zaterdag 27 oktober 2007
Drift 21, Utrecht

De opleidingen Muziekwetenschap in Nederland nodigen u, in samenwerking met de Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis, van harte uit voor het bijwonen van het

Zevende Nationale Congres Jonge Muziekwetenschap
met aansluitend de uitreiking van de Jan Pieter Heije Prijs

Het congres biedt gelegenheid aan de sprekers - een keuze uit de onlangs en bijna afgestudeerden - om ervaring op te doen in het presenteren van hun (afsluitende) onderzoek en aan de genodigden om jonge, veelbelovende musicologen te leren kennen. De duur van elke lezing is circa 20 minuten; er is dus ruime gelegenheid voor discussies en nadere toelichting. Het programma is als volgt:

10.00 uur	Ontvangst en koffie
10.30 uur	Jan-Willem van Ree: De muzikale erfenis van Bartók en Kodály - Een onderzoek naar de rol van volksmuziek in de Hongaarse muziekgeschiedenis van de twintigste eeuw.
11.15 uur	Jojanneke Poorter: De ontluistering van de lyriek. Een positionering van het muziekethetische denken van Milan Kundera.
12.00 uur	Marga Kuijpers: Thirsis Minnewit. De muzikale reconstructie van een achttiende-eeuws liedboekje.
12.45 uur	Lunch
13.45 uur	Wouter Hager: Aan de Poort en Er Voorbij: Een studie naar de uitwerking van een flamencoliedje van Manuel Torre
14.30 uur	Masa Spaan: Voorbij Het Sublieme: Een onderzoek naar actualiteit van het muzikaal sublieme
15.15 uur	Thee
16.00 uur	Rutger Helmers: Michail Glinka en de Italiaanse opera van zijn tijd
16.45 uur	Uitreiking Jan Pieter Heije Prijs
17.15 uur	Borrel
18.00 uur	Slot

Hopende u op 27 oktober in Utrecht te mogen begroeten,

De congrescommissie,

Prof. Dr. Rokus de Groot, Dr. Sabine Lichtenstein, Dr. Rudolf Rasch

(Wij verzoeken u vriendelijk ons uiterlijk 17 oktober te laten weten of u aanwezig zult zijn.)

9. EuroMAC 2007

6th EUROPEAN MUSIC ANALYSIS CONFERENCE VII. JAHRESKONGRESS DER GESELLSCHAFT FÜR MUSIKTHEORIE Interpretation 10.– 14. Oktober 2007, Freiburg

Nach den Konferenzen in Colmar (F), Trento (I), Montpellier (F) and Rotterdam (NL) und Bristol (GB) findet die 6th EUROPEAN MUSIC ANALYSIS CONFERENCE zum ersten Mal in Deutschland statt. In der Tradition der europäischen Kongresse für musikalische Analyse stehend, ist es den Veranstaltern ein besonderes Anliegen, die unterschiedlichen nationalen Forschungstraditionen zusammenzuführen. Entsprechend dem interdisziplinären Thema kooperieren bei diesem Kongress, die *Universität Freiburg*, die *Musikhochschule Freiburg*, die *Gesellschaft für Musik und Ästhetik* und die *Gesellschaft für Musiktheorie*: Die internationale Tagung ist zugleich eine zentrale Veranstaltung der 550 Jahrfeier der *Albert-Ludwigs-Universität* und der VII. Jahreskongress der *Gesellschaft für Musiktheorie*. Themen der Konferenz sind:

1. Musikalische Analyse und Aufführungspraxis
2. Text und Musik
3. Zur Interpretation Neuer Musik
4. Zum Begriff der Improvisation im 18. Jahrhundert
5. Formenlehre
6. Freie Beiträge (Free papers)

De reacties op de call for papers hebben geresulteerd in een interessante en veelkleurige invulling van het conferentie programma . Via onderstaande link kan de lezer zich daar zelf van overtuigen.

http://www.gmth.de/site/k_programm.html

10. COLOFON

Redactie: Ruurd Salverda
Vereniging voor Muziektheorie
Postbus 78022
1070 LP Amsterdam
tel/fax: (+31) (0)20/663 20 73
e-mail: vvm@cva.ahk.nl
website: www.vvm.ahk.nl